

INVESTIȚIILE ÎN SECURITATE ȘI APĂRARE, LA INTERSECȚIA DINTRE BUSOLA STRATEGICĂ A UE ȘI CONCEPTUL STRATEGIC AL NATO

Contraamiral Ion-Cristian LIȘMAN

Locțiitor pentru resurse al șefului Statului Major al Apărării

În contextul paradigmei actuale de securitate, fundamental diferită de cea existentă în primii ani ai acestui secol, nivelul de ambiție al României vizează o poziție solidă de apărare, în context național și aliat, în regiunea Mării Negre, pe flancul estic al NATO și la granița de est a Uniunii Europene. Pentru ca România să consolideze postura de apărare și descurajare și să rămână un furnizor de securitate în regiune, are nevoie de o structură de forțe adaptată la provocările prezente și viitoare de informare, cunoștințe și progres tehnologic.

Prin urmare, dezvoltarea forțelor armate, precum și a capacităților asociate care permit răspunsul adecvat în cazul oricărui tip de agresiune presupune cinci elemente esențiale, așa cum sunt prezentate în documentele de planificare a apărării, în conformitate cu Analiza strategică a apărării 2040: capacități care folosesc tehnologie de ultimă oră, resurse umane înalt calificate și pregătite, o industrie de apărare bine dezvoltată, o cultură organizațională bazată pe inovare și, nu în ultimul rând, reziliență.

În acest context, România trebuie să asigure complementaritatea efectivă între sistemele naționale și cele colective de apărare, inclusiv la nivelul procedurilor de achiziție, de capacități militare, menite să respecte Planul de înzestrare a Armatei României.

A vând în vedere inițiativele promovate la Bruxelles și Madrid și consemnate în Conceptul strategic al NATO, este necesar un efort continuu de actualizare a cadrului juridic național, astfel încât acesta să poată fi pe deplin integrat în proiectele de apărare dezvoltate atât de NATO, cât și de UE și să poată utiliza resursele asociate acestor proiecte. Aici, mă refer în special la Fondul European de Apărare (EDF – European Defence Fund) și la Programul European Industrial de Apărare (EDIP – European Defence Industrial Programme), care permit nu doar dezvoltarea industriei naționale de apărare, ci și interoperabilitatea echipamentelor Armatei Române cu cele ale aliaților.

De asemenea, deosebit de importantă este întărirea participării României la Cooperarea Structurată Permanentă (PESCO), la Busola Strategică și la celelalte programe europene din domeniul apărării, dar, în egală măsură, la programele de dezvoltare ale NATO, cu un accent special pe Acceleratorul de inovare a apărării pentru Atlanticul de Nord (DIANA), concentrat pe implementarea tehnologiilor disruptive, program lansat la summitul NATO de la Bruxelles. Acest program a fost inițiat în contextul dezvoltării de noi tehnologii emergente și perturbatoare (inteligența artificială, tehnologiile cuantice, comunicațiile 5G, expansiunea orașelor inteligente, cloud, blockchain, Software Defined Radios sau Zero Trust Networks).

În ceea ce privește programele europene, obiectivele lor principale sunt dezvoltarea de proiecte pentru exercițiile militare, precum și pentru a consolida în comun capacitățile europene, inclusiv în spațiul cibernetic, și pentru a crește capacitatea de apărare strategică comună și colaborativă. Ele sunt menite, de asemenea, să armonizeze, să pună în comun resursele și să elimine redundanța efortului, ceea ce înseamnă dezvoltarea capacităților și sprijinul pentru evaluarea anuală coordonată a apărării (CARD – Coordinated Annual Review on Defence). Programele menționate au în vedere utilizarea în comun a capacităților existente, creșterea cooperării în domeniul apărării cibernetice, punerea la dispoziție a formațiunilor dislocabile strategice, contribuția la grupurile de luptă ale UE și simplificarea și standardizarea procedurilor de desfășurare militară transfrontalieră.

În acest context, România s-a angajat să participe la 20 de proiecte PESCO, având statutul de membru în 16 și pe cel de observator în 4 dintre acestea. Două dintre proiecte, și anume Rețeaua UE de Centre de Scufundare și Poligonul de antrenament de apărare CBRN, sunt proiecte PESCO coordonate de România. De asemenea, entități din România, având sprijinul Ministerului Apărării Naționale, participă la 7 proiecte în cadrul EDIP.

În plus, Ministerul Apărării Naționale a avizat participarea unor entități din România la 16 proiecte lansate în cadrul EDF, 10 dintre ele axate pe dezvoltarea capacităților și 6 proiecte de cercetare. În ceea ce privește EDA (Agenția Europeană de Apărare), România participă

la 19 proiecte și susține eforturile depuse de agenție menite să promoveze cooperarea dintre statele membre ale UE în domeniul dezvoltării capacităților militare, inclusiv prin conectarea industriei naționale de apărare și a unităților destinate cercetării și dezvoltării la nivelul Ministerului Apărării Naționale, către programele și proiectele UE care beneficiază de granturi nerambursabile.

În ceea ce privește NATO, țara noastră a făcut pași importanți în cadrul Procesului de planificare a apărării NATO (NDPP – NATO Defence Planning Process). În acest context, putem aminti Reuniunea de consultare comună România-NATO, finalizarea Studiului privind capacitatea de planificare a apărării, precum și participarea României la inițiativele de cooperare în domeniul dezvoltării capacităților în context aliat. De asemenea, merită subliniată participarea României la Forța Aeroperțată a NATO de Avertizare Timpurie și Control (NAEW&C). Componenta E-3A NATO este prima unitate multinațională de zbor înființată de Alianță care efectuează dislocări rapide, supraveghere aeriană și misiuni de gestionare a luptei ordonate de comandantul forței NAEW&C în numele SACEUR. Mai mult, în condițiile implementării conceptului Smart Defense, care vizează investițiile în forțe armate mai flexibile și mai mobile, valorificând în același timp proiecte de apărare colaborative și evitând duplicarea capacităților, România este implicată în Strategic Airlift Capability, un program multinațional NATO care oferă acces asigurat la capacitatea menționată pentru cele 12 națiuni membre ale sale.

În plus, România, ca țară membră a NATO, participă și la Programul NATO de Investiții în Securitate (NSIP). Gama de facilități eligibile pentru finanțare comună a fost, în general, limitată la instalațiile statice ale structurii de comandă a NATO, instalațiile permanente, activele dislocabile, sistemele de comunicații și informații și instalațiile de răspuns la criză. În cadrul NSIP, România sprijină implementarea tuturor capacităților care vizează furnizarea de capacități cheie necesare pentru a îndeplini nivelul de ambiție al Alianței. De asemenea, România se angajează să implementeze în timp util acele proiecte pentru care acționează ca Națiune Gazdă, susținând o participare

transparentă a tuturor întreprinderilor eligibile la licitațiile competitive desfășurate în vederea implementării capacităților finanțate comune. În acest context, la nivelul Ministerului Apărării Naționale, au fost aprobate liniile directe pentru implementarea și administrarea proiectelor finanțate de NSIP în România.

Tinând cont de situația actuală, precum și de faptul că tehnologiile emergente și perturbatoare remodelează mediul acțiunilor militare, așa cum s-a dovedit, încă o dată, în conflictul din Ucraina, Acceleratorul de inovare a apărării din Atlanticul de Nord (DIANA) este strâns legat de Agenția SUA pentru Proiecte de Cercetare Avansată pentru Apărare (DARPA). DIANA are sarcina de a aduce mai aproape organizațiile civile și militare inovatoare pentru a dezvolta soluții de ultimă oră, în special în domeniul tehnologiilor emergente și perturbatoare.

Astfel, start-up-urile, instituțiile academice și organizațiile netradiționale ale industriei se pot reuni și depune propuneri pentru a participa la efortul de accelerare a inovației, menite să rezolve problemele emergente din lumea reală, inclusiv în domeniul apărării. Un prim obiectiv este ca DIANA să-și atingă capacitatea operațională deplină până în 2025. În ceea ce privește mecanismul de finanțare, acesta este asigurat de Fondul NATO pentru Inovare, și anume fonduri publice alocate de către țările participante fie din bugetele de apărare existente, fie din fondurile de inovare nou înființate. Cu toate acestea, odată cu adoptarea unei noi modalități de gândire a sistemelor, și anume una holistică, DIANA permite să vadă NATO ca o resursă, angajând mediul academic, cercetare și bani în efortul menit să păstreze supremația tehnologică a națiunilor aliate, bazate pe reguli și valori comune. Este bine cunoscut faptul că tehnologiile revoluționează lumea. În prezent, accentul se pune pe tehnologii emergente și perturbatoare, care pot avea un efect disruptiv odată implementate în tehnica militară. Prin urmare, devine din ce în ce mai important ca acestea să fie angajate într-o manieră responsabilă, luând în considerare temeinic regulile și etica. În acest sens, și în legătură cu DIANA, merită subliniat faptul că NATO a adoptat o strategie privind inteligența artificială

care include elemente legate de etică și responsabilitate atât în ceea ce privește produsele, cât și rezultatele, ceea ce necesită un efort pentru factorii de decizie politică de a adopta legislația corespunzătoare.

Iniciativa DIANA vine cu peste 60 de site-uri de inovare, inclusiv un sediu în Europa și altul în America de Nord, precum și cu peste 50 de centre de testare dedicate, care găzduiesc laboratoare și echipamente, ceea ce este un argument suplimentar pentru faptul că este o oportunitate NATO și că Alianța poate fi privită ca o resursă în acest sens. „Site-urile acceleratoare” oferă finanțare și mentorat. Mai mult, ele creează spațiul și expunerea necesare dezvoltării afacerilor, generând astfel un ecosistem de inovare.

În acest context, în urma competiției dedicate, două centre din România au fost deja declarate câștigătoare și devin membre ale sistemului de inovare NATO menționat. Cele două centre sunt Centrul Internațional de Excelență în Inteligență Artificială din cadrul Facultății de Automatizări și Calculatoare a Universității Politehnice din București și Institutul Național de Cercetări Aeronautice „Elie Carafoli” – INCAS din București. De menționat că INCAS reprezintă interfața cu industria aeronautică românească, fiind proiectantul IAR-99 ȘOIM, o aeronavă fabricată la Craiova și aflată în serviciul Ministerului Apărării Naționale, îndeplinind cerințele de interoperabilitate stabilite de Forțele statelor membre ale NATO.

În concluzie, România, ca stat membru al NATO și al UE, a făcut eforturi importante în planificarea și utilizarea resurselor de apărare în capacități credibile și decisive, care să contribuie semnificativ la constructul de securitate euroatlantic în regiune.

